

УДК 330.322:634(477.44)

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.І. Чорнодон

Інститут садівництва УААН (м.Київ)

Зміни, що відбуваються в економіці України, вимагають від підприємств практично всіх галузей народного господарства планувати свою діяльність і розвиватись у відповідності з ринковими відносинами. Функціонування вітчизняного садівництва неминуче пов'язане з інвестиційною діяльністю.

Регіон Поділля є інвестиційно привабливим для вкладення коштів у садівництво, а інвестиційна діяльність перебуває на стадії формування і потребує нових наукових розробок для розвитку. За 6 місяців 2005 року в область залучено 18,6 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що в 15,5 разів більше, ніж за 6 місяців минулого року (1,2 млн. дол. США). За 2 квартал 2005р. в область надійшло майже 14,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій, що в 16,6 разів більше, ніж за цей же період минулого року (2 кв.2004 р. - 870 тис. дол. США). Темп росту прямих іноземних інвестицій за 6 місяців поточного року становить 112,9% в порівнянні з початком 2005 року або 74,3 млн. дол. США.

В умовах ринкової економіки основним джерелом фінансування інвестиційної діяльності на підприємствах слугують їх власні кошти. Однак через недосконалість податкової системи та непосильного оподаткування, дорожнечі енергоносіїв, транспортних та інших тарифів діючі підприємства не мають можливості підвищувати рентабельність і накопичувати прибуток для розширеного відтворення основних фондів, що, в свою чергу, не дозволяє їм модернізувати виробничі процеси. Тому, як правило, інвестиційна діяльність підприємства лише за рахунок власних коштів майже неможлива. Використання внесків засновників або випуск звичайних акцій є найдоцільнішими джерелами фінансування інвестиційної діяльності, оскільки не вимагають обов'язкових відрахувань за користування капіталом. Залучення додаткових джерел фінансування вимагає додаткових витрат грошових коштів з боку підприємства. В умовах хронічної нестачі фінансових ресурсів як на макро-, так і на мікроекономічному рівні фінансування інвестиційних проектів, як правило, здійснюється за рахунок позикових коштів, не останню роль серед яких відіграють кредити міжнародних інвестиційних організацій.

Як альтернативне джерело інвестицій у розвиток садівництва варто використовувати можливості як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів. Практика такої співпраці є відчутною у садівництві Поділля. Так, з 1997 року у м.Вінниці функціонує спільне українсько-австрійське підприємство „Поділля-ОБСТ”, потужності якого дозволяють переробити близько 400 тис.т сировини в рік.

В процесі своєї діяльності підприємство зіштовхнулось з певними проблемами, основною з яких була відсутність постійної сировинної бази, оскільки навіть у спеціалізованих садівницьких господарствах рівень відтворення плодово-ягідних насаджень не перевищує рівень їх вибуття, що не забезпечує стабільність виробництва продукції. Садівництво залишається поза увагою в більшості колишніх постачальників садівницької сировини. Це призвело не тільки до розширення меж зон заготівлі сировини, а й до зниження товарності садівництва та якості продукції і значних транспортних витрат. Переробне підприємство „Поділля-ОБСТ”, найбільше в області за обсягами виробництва, змушене було до 2001 року здійснювати заготівлю сировини не лише у віддалених районах області, а й поза її межами, зокрема в Житомирській, Хмельницькій та Київській областях, охоплюючи близько 100 господарств. Внаслідок цього у 2001 році було створене СП „Лука”, як сировинна база для забезпечення стабільної роботи переробного підприємства „Поділля-ОБСТ”.

СП "Лука" розміщене в с.Лука-Мелешківська, Вінницького району, Вінницької області. Засноване в березні 2001 року; статутний фонд на момент заснування становив 10 000 Євро, на даний час – становить 8 900 000 грн.; капітальні інвестиції – 20 147 000 грн.

Інвестиційна активність спостерігається і в ряді інших господарств: для підприємств розробляються інвестиційні проекти, вкладаються кошти іноземних та вітчизняних інвесторів.

Так протягом 2004 року російська компанія „Торговий дім „Столичний” вклала кошти у такі підприємства: СВАТ ім. Першого Травня Барського району, с.Терешки - у сумі 680 тис. грн.; СВАТ Мічурінець Барського району с.Попівці – у сумі 450 тис.грн на розвиток садівництва.

Спільне Австро-Українське підприємство „Пфанербар” вкладає кошти у розвиток таких садівничих підприємств: СВАТ Поділля, Барський район, с.Міжлісся, та СВАТ Подільське, Барський район, с.Комарівці – у сумі по 420 тис. грн. на розвиток кожного підприємства.

Донецька приватна фірма „Інтерконтракт” вклала кошти в СВАТ ім. 9-ї Кримської кавалерійської Дивізії, Шаргородського району (с.Рахни Лісові) у сумі 996 тис. грн.

Позитивною тенденцією є те, що приватні особи вкладають кошти, зароблені у інших сферах діяльності, у розвиток садівництва. Так, приватним підприємцем у Тиврівському районі закладено молодий сад у 2004-2005 роках на площі 56 га, а вкладені інвестиції складають 1,5 млн. грн.

О.М. Лихим у 2001 році створено громадську організацію „Асоціація розвитку інтенсивного садівництва”, до складу об'єднання входить 72 підприємства (приватні та фермерські). Головне завдання АРІС полягає в об'єднанні науки, виробництва і споживання – передові досягнення науки та зміни в законодавстві доносяться до виробника, від чого в кінцевому результаті виграє споживач. На прикладі Вінницької області створено таку Асоціацію у Черкаській та Чернівецькій областях, розпочався процес створення організації у Хмельницькій області.

Розробляється інвестиційний проект по розвитку галузі садівництва між підприємствами корпорації „Вінницясадвинпром” із компанією „Вінніфрут” на суму 5 млн. грн.

Аналіз динаміки капітальних вкладень у створення плодоягідних насаджень свідчить, що в останні роки їх обсяг не перевищує 8-10% від прогнозованої потреби. В промисловому садівництві країни створився дуже тривалий інвестиційний вакуум. То ж у найближчій перспективі марно сподіватися на інноваційні зрушення в садівництві без вагомих інвестиційних ін'єкцій у галузь.

Критичний огляд опублікованих праць, аналіз чинних законодавчих актів, оцінка сучасного інвестиційного клімату в садівництві дають підставу виділити в даний час та найближчу перспективу такі основні джерела інвестицій у створення (відтворення) плодоягідних насаджень й загалом формування виробничої інфраструктури галузі: внутрішньогосподарські нагромадження на основі високоефективного ведення садівництва. В перспективі такі нагромадження мають стати імперативним джерелом інвестицій для розширеного відтворення в галузі. Вже тепер прибутковість садівництва досягається за врожайності плодів зерняткових культур — 15-20 т/га, ягід — 6-8 т/га. За врожайності яблук 20 т/га собівартість одного центнера їх становитиме 67 грн., а мінімальна ціна реалізації їх — 88 грн. В такому разі прибуток з 1 га яблуневого саду на рівні 4,2 тис. грн., а ягід за врожайність 8 т/га — відповідно 8 тис. грн.[3]; амортизаційний фонд має бути одним із основних джерел інвестицій. Проте, за чинного механізму амортизації, цей фонд здебільшого не використовується за прямим призначенням. Для того, щоб такий фонд, за всі роки продуктивного використання насаджень, за обсягом відповідав відновлювальній вартості насаджень, конче потрібно удосконалювати механізм їх амортизації, зокрема, через врахування таких конкретних позицій: а) чинний механізм амортизації є чисто фіксальним, бо амортизаційний фонд формується загалом по господарству, без пооб'єктної диференціації. Через те він й не виконує притаманну йому функцію фінансового джерела для відтворення конкретних видів насаджень. З цією метою доцільно у садівницьких підприємствах амортизацію насаджень справляти за нормами 1991 р., які є ідентичними з нормативною тривалістю продуктивного використання конкретних видів плодкових і ягідних насаджень. Подібними є позиції науковців Кісіля М.І. і Кірейцева Г.Г. [1с.69]. Вони відзначають, що інвестиційні процеси мають цілковито відповідати особливостям відтворення основних засобів виробництва, лише в такому разі амортизаційний фонд стане реальним ресурсом цільового призначення; б) здійснити інвентаризацію плодоягідних насаджень та індексацію їх балансової вартості з врахуванням оцінки сучасного стану насаджень і нормативної відновлювальної вартості. За даними Держкомстату

України балансова вартість 1 га багаторічних насаджень у 2002р. становила 3308 грн., або ж була майже в 10 разів нижчою за відновлювальну вартість. З врахування породної структури плодючих насаджень у сільсько-господарських підприємствах країни в 2002 р. пересічна норма з балансової вартості їх становила 6% (в т. ч. зерняткові і кісточкові культури — 5,8%, горіхоплідні — 2,5% і ягідники — 16,7%). Відтак, щорічні амортизаційні відрахування з балансової вартості 1 га плодючих насаджень становитимуть 118,5 грн., (3308 x 6%) а за 17,4 років нормативної тривалості продуктивного використання їх акумулюється лише 3454 грн. (17,4 x 198,5), що становитиме лише 10,8% їх відновлювальної вартості (3454: 32000), що свідчать про потребу індексації багаторічних насаджень. Звичайно, це призведе до збільшення частки амортизації у собівартості плодів і ягід. Але нам важливо найоб'єктивніше унормувати процеси відтворення насаджень, тобто найповніше враховувати як технологічні, так і фінансові аспекти інвестицій.

Сформований таким чином амортизаційний фонд має цілковито спрямовуватися на створення (відтворення) конкретних видів насаджень. Лише в такому разі сповна враховуватимуться реноваційні особливості кожної плодової та ягідної культури, тобто сповна реалізується теоретична сутність амортизації цих основних засобів виробництва; найповніше використання позитивних ознак ряду типів насаджень, помологічних сортів і культур. Суть цих ознак полягає в природній особливості культур, сортів забезпечувати в процесі продуктивного використання швидкий обіг капіталу та високі темпи його нагромадження [2]; активізація задіяння державного проктеціонізму, основними складовими якого мають бути: а) радикальне розширення місткості внутрішнього ринку плодів і ягід через підвищення платоспроможного попиту населення на цю продукцію; опрацювання та реалізація заходів, спрямованих на кардинальне збільшення експорту свіжих плодів і продуктів їх промислового перероблення. Аналіз даних Держкомстату свідчить про пряму залежність рівнів споживання плодів і ягід від середньодушового річного доходу. В родинях з середньодушовим доходом в 180 грн. (нижча група) споживається в рік 3,1 кг плодів, а в родинях з доходом 4140 грн. (найвища група) відповідно — 71,4 кг плодів в рік. В родинях із середньодушовим доходом 4140 грн. рівень споживання плодів і ягід в 2,3 раза перевищував пересічний рівень їх споживання (31,2 кг); б) виділення бюджетних асигнувань на створення плодючих і ягідних насаджень хоча б в межах 10% від потреб (це 30-35 млн. грн.); в) надання пільгових довгострокових кредитів в обсязі 50-60 млн. грн. з поверненням їх через 4-6 років для плодючих культур і через 2-3 роки для ягідників (після вступлення в товарне плодоношення). Водночас добре було б задіяти повну компенсацію державою банківських кредитних ставок. Особливо це важливо для підприємств, які започатковують товарне садівництво; г) на ближчу перспективу зберегти дію Закону "Про 1% збір від реалізації алкогольних напоїв і пива на розвиток садівництва, виноградарства і хмелярства", розподіл цих коштів має бути цілковито прозорим. З цією метою проекти та бізнес-плани створення насаджень мають підлягати науковій експертизі; використання зарубіжних інвестицій. В умовах сучасного хронічного дефіциту інвестицій в галузі садівництва важливим джерелом їх нагромадження може бути активізація залучень зарубіжних підприємців до вкладання коштів у сферу промислового перероблення плодів і ягід, а відтак зростає й їх пропозиція. Про це переконливо свідчить досвід функціонування спільних підприємств з виробництва і перероблення садівницької продукції у Вінницькій, Хмельницькій, Тернопільській, Львівській областях, Ар Крим. Спільне австрійсько-українське підприємство ОБСТ "Поділля", що з 1997р. функціонує в м.Вінниці, плодючоробний завод якого спроможний переробити в рік до 400 тис.т. сировини, щорічно виділяє значні кошти на створення сировинних зон. Приміром, у ТОВ с.Лука Мелешківська (Вінницький район) цим спільним підприємством вкладено в останні роки інвестицій в розвиток садівництва в обсязі 11,2 млн.грн. (закладено сад на площі 100 га).

ВИСНОВКИ

Активізація інвестиційної діяльності, збільшення обсягів інвестицій з усіх можливих джерел та їх ефективне використання повинно стати основою майбутнього економічного зростання, а також успіху в реформуванні економіки. Україна передусім зацікавлена в надходженні саме прямих іноземних інвестицій, оскільки переваги підприємницького іноземного капіталу перед позичковим (у формі кредитів чи позик) очевидні, сприяють одержанню коштів для його погашення, а також забезпечують ефективну інтеграцію національної економіки у світову завдяки

виробничій та науково-технічній кооперації, виступають джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів виробництва, залучають вітчизняних підприємців до передового досвіду господарювання.

1. Кисіль М.І. Тенденції і напрямки активізації аграрного інвестиційного процесу// Економіка АПК. – 2002. – №4. – с.69.
2. Чорнодон В.І. Формування ефективних джерел інвестицій як основа відродження промислового садівництва.// Матеріали регіональної науково-практичної конференції „Сучасні підходи до вирішення економічних проблем області” 20 жовтня 2004 року м.Хмельницький.
3. Шестопаль О.М. Проблема інвестицій у створення (відтворення) промислових садів і основні напрями її вирішення// Економіка АПК. – 2004. - №10. – с.58.

УДК 336.6:38.22

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Г.І. Фролова

Бердянський інститут підприємництва (м. Бердянськ)

Пріоритетною проблемою економіки України є відновлення діяльності і розвиток виробничого сектору не тільки державної, але й колективної та приватної власності. Разом з тим успішний і швидкий розвиток виробничого сектору не можливий без значних інвестиційних ресурсів. Для цих цілей в Україні є декілька потенційних джерел – інвестиційні ресурси, що можуть бути виділені із державного і місцевих бюджетів України, інвестиційні ресурси інших держав, міжнародних структур, накопичені капітали тіньової економіки, заощадження населення та кредитні ресурси банківської системи України. Аналіз структури інвестиційних ресурсів свідчить, що рівень їх значення в розвитку економіки держави неоднаковий.

У зв'язку з недостатністю коштів державного і місцевого бюджетів України, які потрібні для розв'язання невідкладних поточних економічних, соціальних ті інших проблем держави, вони на теперішній час не можуть стати значним інвестиційним ресурсом і суттєвим джерелом розвитку та забезпечення функціонування навіть державного сектору економіки.

Нестабільність політичної ситуації в Україні, несприятливі умови для економічної діяльності, розвиток корупції, тіньової економіки, нерозвиненість законодавчої бази та ряд інших факторів є суттєвим обмеженням для надходжень іноземних інвестиційних ресурсів як на теперішній час, так і в майбутньому.

Основними причинами відсутності інтересу довгострокових вкладень в економіку України на мікрорівні можна вважати: характер взаємовідносин між українськими підприємцями та їх закордонними партнерами; відсутність досвіду роботи з іноземними інвесторами та відповідних норм і стандартів; бюрократичні процедури рішення практичних питань.

З моменту проголошення незалежності України іноземні інвестори довірили їй незначну кількість прямих інвестицій. В загальному світовому потоці вони склали 1% [1, с.23]. Серед європейських постсоціалістичних держав Україна сприймається державою підвищеного ризику. Згідно з оцінкою спеціалістів Європейського центру дослідження підприємницький ризик інвестицій в Україну складає 80%. Економічне зростання держави забезпечується капіталовкладеннями на рівні 20-30% ВВП, що є індикатором інвестиційної безпеки. В Україні, починаючи з 2000 р., було досягнуто значного приросту внутрішніх капіталовкладень і збільшений обсяг зовнішніх інвестицій. Але сукупні капіталовкладення із внутрішніх та зовнішніх джерел не перевищують ВВП [2,с.26].

Щоб змінити думку світового співтовариства, необхідно докласти максимум зусиль для покращення інвестиційного клімату. Стратегічний напрямок активізації інвестиційної діяльності в Україні повинні забезпечити створення привабливого інвестиційного клімату і розвиток інфраструктури, необхідної для забезпечення стійкого економічного росту і підвищення життєвого рівня населення.